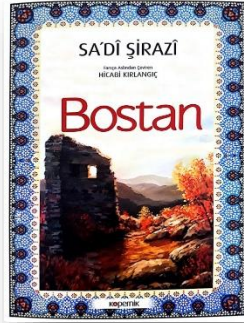

SA'DÎ ŞİRAZÎ, *BOSTAN* (ÇEV. PROF. DR. HİCABİ KIRLANGIÇ)

ARŞ. GÖR. DİLEK SAKAROĞLU*

Sa'dî, İran edebiyatının en büyük ustalarından biridir. Uzun yıllar süren seyahatlerinden edindiği tecrübe ve bilgileri, doğum yeri Şiraz'a döndükten sonra h. 655/m. 1257 yılında kaleme aldığı *Bostan* adlı eserinde yansıtmıştır. Sa'dî, bu eseri İran'ın Fars bölgesinde hüküm süren Salgurlular'dan Ebû Bekr b. Sa'd B. Zengî'ye sunmuştur. *Bostan*'ın ilk yazma nüshalarında Sa'dî'nâme adının kullanıldığı görülmektedir. Ancak şair muhtemelen eserine herhangi bir ad vermemiştir. Daha sonraki dönemlerde Sa'dî'nâme yerine, Sa'dî'nin diğer meşhur eseri *Gülistan*'a anlam ve söyleyiş bakımından daha uygun düştüğü için "güzel kokulu çiçek bahçesi" anlamına gelen *Bostan* adı tercih edilmiştir. (Karaismailoğlu, s:307)

Mesnevi nazım şekliyle yazılan *Bostan*'ın vezni Firdevsî'nin *Şahnâme*'si ile aynı bahir olan mütekâribdir (feûlün feûlün feûlün feûl). *Bostan*, bir mukaddime ve bölüm (bab) halinde düzenlenmiştir. Adalet, ihsan, aşk, tevazu, rıza, kanaat, terbiye, şükür, tövbe, münacat ve kitabın sonu başlıklarını taşıyan bölümlerden oluşur. Birçok hikâye konu bazında bazen konu sınırlarını ihlal eder. Ancak konular dikkatlice incelendiğinde bu

* ARŞ. GÖR. DİLEK SAKAROĞLU, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü. E-mail: dsakaroglu@hotmail.com.

durumun doğal olduğu anlaşılır. Bostan'ın hem Farsça yazmaları hem de Türkçe tercümeleri birçok farklılık göstermektedir. "Hikâye" (hikayat), "konuşma" (goftar) ve konuya işaret eden alt başlıkların daha sonra konulduğu tahmin edilmektedir. Bostan yaklaşık 5000 beyitten oluşmaktadır. Bu sayı bazı yazma nüshalarında farklılık göstermektedir. Yapılan çalışmalar, Sa'dî'nin ilk yazımından sonra eseri tekrar gözden geçirdiğini ve bazı değişiklikler yaptığını ortaya çıkmaktadır. Sa'dî, hikâyeleri anlatırken sade, çekici ve anlaşılır bir üslup kullanmıştır. Teşbih ve istiarelerinde gerçekçi olmaya çalışarak konuları, eğitici ve öğretici bir şekilde işlemiştir. Hikâyelerini, çeşitli nasihat veya ibretli cümlelerle sona erdirerek amacını dile getirir.

Dünya çapında üne sahip Bostan, İslam ülkelerinde Farsça öğretiminin ana kaynaklarından biri olmuştur. Eser, Sa'dî külliyyatının birçok yazma nüshaları içinde yer aldığı gibi çok sayıda müstakil nüshaları da bulunmaktadır.

Büyük öneme sahip Bostan, Prof. Dr. Hicabi Kırılancı tarafından tercüme edilmiştir. Eser, Kopernik Yayınevi'nden Ocak 2018 yılında çıkmıştır. Toplam 374 sayfadan oluşur. Her beytin tercümesi bir paragraf şeklinde düzenlenerek önemli görülen tabir ve özel adlar için kısa açıklamalar yapılmıştır. Eser, sunuştan sonra (s.9-10) Birinci Bab (Adelet, Tedbir ve Rey Hakkında), İkinci Bab (İyilik Hakkında), Üçüncü Bab (Aşk, Eserlik ve Coşku Hakkında), Dördüncü Bab (Tevazu Hakkında), Beşinci Bab (Rızâ Hakkında), Altıncı Bab (Kanaat Hakkında), Yedinci Bab (Terbiye Hakkında), Sekizinci Bab (Şükür Hakkında), Dokuzuncu Bab (Tövbe ve Doğru Yol Hakkında) ve Onuncu Bab (Münacat ve Kitabın Sonu) bölümlerini içerir. Bu çeviride, en sağlıklı çalışma olarak görülen Gulam Hüseyin Yûsufî'nin hazırladığı metin esas alınmıştır.

Ayrıca söz konusu basımda metin dışı tutulan notlarda yer alan aynı zamanda bazı muteber nüshalarda bulunan beyitler metne eklenmiştir. Eserin çeşitli basımları ve Türkçe şerhleri de dikkate alınmıştır. Kitabın Farsça aslı Bûstan olsa da Türk edebiyatında Bostan olarak ünlendiğinden kitap Bostan ismiyle tercüme edilmiştir.

Kırılancı, Bostan'ın şimdiye kadar defalarca Türkçeye tercüme edildiğini ve üzerine şerhler yazıldığını ancak bu tür klasik eserlerin dilin geçirdiği değişimlerden etkilendiğine bu nedenle yeni bir tercümenin, Bostan'ı günümüzle ve yeni okuyucularla buluşturacağına inanır.

KAYNAKÇA

Karaismailoğlu, Adnan (1992) *Bostan* (VI, 307-308), İstanbul: *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*.

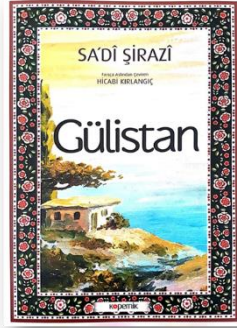
Sa'dî Şirazî, *Bostan* (Çev: Hicabi Kırlangıç), Kopernik Yayıncılık, İstanbul, 2018.

SA'DÎ ŞİRAZÎ, *GÜLİSTAN* (ÇEV. PROF. DR. HİCABİ KIRLANGIÇ)

ARŞ. GÖR. DİLEK SAKAROĞLU*

Muşerrefuddin Muslih b. Abdullah Sa'dî-yi Şirazî, hicrî 7./miladî 13. yüzyıl başlarında Şiraz'da dünyaya gelmiş, h. 691/m. 1291 veya h. 694/ m. 1294 yılında yine Şiraz'da ölmüştür.

Genç yaşta babasını kaybeden Sa'dî ilk tahsilini Şiraz'da tamamladıktan sonra Bağdat'a giderek Nizâmiye Mederesesinde dinî ve edebî ilimler öğrenmiştir. Öğreniminin ardından Hicaz, Şam, Lübnan ve Anadolu gibi çeşitli bölgelere seyahatler yapmış ve Salgurlu hükümdarı Atabek Ebu Bekr b. Sa'd b. Zengî'nin iktidarı döneminde (1226-1259) Şiraz'a dönmüştür. Kendisinin yaptırdığı zaviyede vaktini ibadet, tefekkür ve eser yazmakla geçirmiştir. H. 655/m. 1257 yılında Bostan'ı yazmış ve Atabek Bekr b. Zengî'ye takdim etmiştir. Bir yıl sonra da Gülîstan'ı tamamlayıp Şehzade Sa'd b. Ebu Bekr'e sunmuştur. Sa'dî'nin bu iki eserinden başka kaside, gazel, mesnevi, kıta ve rubailerden oluşan Dîvan'ı bulunmaktadır. Özellikle gazel alanında başarılı ve öncü şairlerden olan Sa'dî, Dîvan'ında Arapça şiirlere de yer vermiştir. Ayrıca Meâlis-i Pencgâne, Nasîhatu'l-Mulûk ve Risâle-i Akl u Işk gibi küçük hacimli mensur eserleri de vardır.

* ARŞ. GÖR. DİLEK SAKAROĞLU, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü. E-mail: dsakaroglu@hotmail.com.

Sa'dî'nin şiiri ne nesrinin en belirgin özelliği akıcı ve sehl-i mümteni olmasıdır. Onun toplumun düşünce ve isteklerini yansıtan özlü sözleri, atasözü haline gelmiştir. Bu sözler, günümüzde de yaygın biçimde kullanılmaya devam etmektedir. Sa'dî'nin bütün eserleri hikmeti temel alan ve aynı zamanda edebî yönü güçlü eserlerdir. Bu sebeple yüzyıllar boyunca İslam coğrafyasında en çok okunan eserler arsında yer almıştır. Osmanlı döneminde çok sayıda Türkçeye çevirisi yapılan Gülistan okullarda ders olarak okutulmuş ve hakkında şerhler yazılmıştır. Gülistan'a yazılan şerhler arasında en çok bilinen Bosnalı Sûdî Efendi'nin 1595'te tamamladığı eserdir. Yazıldığı dönemden sonra da büyük ilgi gören Gülistan'ın dünya kütüphanelerinde binlerce yazma nüshası bulunmaktadır.

Şiirle süslenmiş bir nesirle kaleme alınan Gülistan, makâme türünün en güzel örneklerindedir. Gülistan, münacât, na't ve eserin yazılış sebebini anlatan bir dibaceden sonra padişahların hayat tarzı, dervişlerin ahlakı, kanaatin fazileti, susmanın faydaları, aşk ve gençlik, zayıflık ve ihtiyarlık, eğitimin etkisi ile sohbet ve arkadaşlık adabını konu alan sekiz bölümden oluşmaktadır. Bölümler daha çok günlük hayatta karşılaştığımız olayların işlenmesi ve bunlardan ahlakî ve edebî sonuçlar çıkarılabilen hikâyeler, nükteler ve beyitlerle süslenmiştir. Ancak bu hikâye ve nükteler bazen kendi bölümlerinin içeriği ile uyumlu olmayabilir.

Gülistan nazım ve nesrin öğütlerle harmanlandığı şiirsel bir anlam bahçesidir. Sa'dî, zalim sultanları, bildiğiyle amel etmeyen bilginleri, yoksulu gözetmeyen zenginleri, yalancı, ikiyüzlü ve nefesine boyun eğenleri eleştirir. Yalnızlık ve sessizliğin değerinden söz eder. Dervişin ahlakını irdeler ve kanaatin sonsuz bir hazine olduğunu belirtir. Aşk ve gençlik ile ilgili hikâyelerinde birbirinden bağımsız olmayan bu iki kavramın heyecan ve cesaretini gözler önüne sürer. Yaşlılığın çaresizliğini anlatırken okuyucunun iç dünyasına yönelmesini sağlar. Meselelere eğitim ile çözüm yolu bulmaya çalışır. Sohbet ve arkadaşlık bölümünde ise her biri nasihat içerikli hikâyelerle insanoğluna rehber olur.

Prof. Dr. Hicabi Kırlangıç, Gülistan'ı Farsça aslından Türkçeye tercüme etmiştir. Eser, Kopernik Yayınevi tarafından Ocak 2018'te 223 sayfa olarak yayımlanmıştır. Kitapta, bir sunuş (s. 9) bulunmakta ve hemen ardından eserin başlangıcı olan Dibace (s. 11-23) kısmı yer almaktadır. Daha sonra kitabın sekiz bölümden oluşan konu başlıkları gelmektedir. "Sunuş" ta tercüman, "Gülistan'ın günümüz Türkçesiyle yapılmış birkaç tercümesi

bulunmakla birlikte yeni bir tercümenin birçok faydası vardır. Farsça aslından yapılmış olan elinizdeki tercümede, eserin üslup ve renginin yansıtılması hedeflenmiş ve açık bir dil kurulmaya çalışılmıştır”, diyerek amacını belirtmiştir. Eserde, okuyucu bilgilendirmek ve metnin daha kavranabilmesi için bazı özel adlar hakkında kısa açıklamalar yapılmıştır. Belirtmemiz gerekir ki bu açıklamalar okuyucu esas metinden uzaklaştıracak ve yoracak tarzda değildir. Ayrıca metinde geçen ayetlerle Arapça şiir ve ibareler de dipnotlarda belirtilmiştir. Gülistan'ın bu çevirisi, Türkçeye kazandırılan güvenilir tercüme arasında olması açısından önemlidir. Yazıldığı tarihten bu yana yaklaşık sekiz yüzyıl geçmesine rağmen güncelliğini kaybetmeyen Gülistan, bu çalışmayla sadece edebiyat alanına değil aynı zamanda tasavvufa ilgi duyanlara sunulmuş bir eserdir. Kırlangıç'ın bu önemli tercümesi Gülistan'ın yeni okuyucularla buluşmasını ve ilgi sahiplerine faydalı olmasını umuyoruz.

KAYNAKÇA

Sa'dî Şirazî, *Gülistan* (Çev: Hicabi Kırlangıç), Kopernik Yayıncılık, İstanbul, 2018.

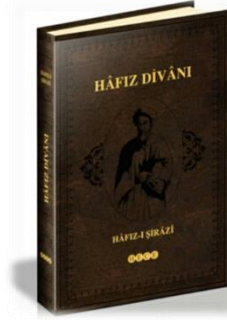

HÂFIZ-I ŞİRÂZÎ - HÂFIZ DİVÂNI (HAZ. PROF. DR. HİCABİ KIRLANGIÇ)

ARŞ. GÖR. EMİNE ZEYTUNLU*

Fars edebiyatının en büyük şairi olarak kabul edilen Hâce Şemseddin Muhammed Hâfız-ı Şîrâzî'nin hayatı hakkında bilimsel nitelikte çok az bilgiye sahibiz. Onun hakkında belge niteliği taşıyabilecek en kesin bilgiler kendisinin ölümünden sonra şiirlerini bir araya toplayıp divan haline getiren yakın arkadaşı Muhammed Gülendâm'ın bu divanın mukaddime kısmında yazdıklarıdır.

Hâfız hakkında söylenebilecek en kesin yargı onun klasik Farsça gazelin zirve noktası olduğudur. Şiirinin gücü nedeniyle ona "Hodâ-yi Şî'r (Şiirin Efendisi)" denilmektedir. Yine aynı şekilde şiirindeki çok yönlülük, anlam-imge zenginliği ve en önemlisi de eğitim seviyesi ne olursa olsun okuyan herkesin onun şiirinde kendine dair bir anlam bulmasından dolayı "Lisânü'l-Gayb (Gaybın Dili)" ve "Tercümânü'l-Esrâr (Sırların Tercümanı)" adlarıyla anılmaktadır. "Hâfız" adıyla bilinip anılması da Kur'an-ı Kerim'i huzetmiş olmasındandır. Hem hayatı hakkında kesin bilgilerin azlığından hem de çok güçlü bir şair olmasından dolayı Hâfız hakkında birçok menkıbevi hikâyeler anlatılagelmiştir. Bu menkıbevi hikâyeler özellikle şiir söylemeye nasıl başladığı hakkındadır.

---

* ARŞ. GÖR. EMİNE ZEYTUNLU, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü. E-mail: b.gabar@hotmail.com.

Hâfız'ın ünü İran coğrafyasından tüm dünyaya ulaşmıştır ve birçok dile tercümesi yapılmıştır. Osmanlı döneminde Hâfız Divanı medreselerde ve mahfillerde Mevlânâ'nın Mesnevî'si ve Sa'dî'nin Gülistân'ı ile birlikte en çok okunan Farsça eserlerden olmuştur. Hâfız Divanı üzerine Sûdî-i Bosnevi ve Vehbî-i Konevî gibi büyük şarihler çok önemli şerhler yapmışlardır. Şeyhî, Bakî, Fuzulî, Nef'î ve Şeyh Galip gibi birçok şairimiz Hâfız'ın şiirlerini örnek almışlar ve onun bazı gazellerine nazireler yazmışlardır. Abdülbaki Gölpınarlı'nın yaptığı Hâfız Divanı tercümesi Cumhuriyet döneminde de Hâfız'a olan ilgi ve sevginin azalmadığının bir göstergesidir.

Prof. Dr. Hicabi Kırlangıç'ın yaptığı manzum tercümede Muhammed Kazvîni ile Kasım Ganî'nin ortaklaşa hazırladıkları ve defalarca İran'da basımı yapılan metin esas alınmıştır. Tercümede gazeller başa, kaside ve mesneviler sona alınmıştır. Sırasıyla gazel, kaside, mesnevi, kıta, rubai şeklinde sıralanmıştır. Gazellerin ilk mısralarının bir bölümü bazen de ilk mısranın tamamı gazele başlık olarak seçilmiştir. Asıl metinde Arapça olan mısra ve beyitler tercümede italik olarak yazılmıştır. Ayrıca açıklama yapılmasında fayda görülen noktalar kısa ve öz bilgilerle dipnotlar halinde belirtilmiştir. Bu cümleden olarak aruz vezniyle söylenmiş olan Hâfız şiirleri mümkün mertebe metne bağlı ama şiirselliği de göz ardı etmeyen bir tercüme ile okuyucusunun gönlünü ve zihnini aydınlatmaya hazırdır.

KAYNAKÇA

Gölpınarlı, Abdülbâki, Hâfız Divânı, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2013.

Kanar, Mehmet, Hâfız Divânı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2011.

Kırlangıç, Hicabi, Hâfız Divânı, Hece Yayınları, Ankara, 2014.

**MEŞRUTİYETTEN CUMHURİYETE İRAN ŞİİRİ (GENEL BİR BAKIŞ VE
GÜLDESTE)**

(HAZ. PROF. DR. HİCABİ KIRLANGIÇ)

ARŞ. GÖR. EMİNE ZEYTUNLU*

Fars edebiyatı ya da İran edebiyatı dendiğinde akla ilk olarak şiir sanatının geldiği şüphesiz bir gerçektir. Farsça şiir uzun yıllar boyunca hep ilgi gören bir alan olmuştur. Bununla birlikte klasik dönem diye tabir ettiğimiz eski Farsça şiir tanınırlığını sürdürse de yeni Farsça şiir için durum aynı olmamıştır. Klasik döneme göre tanınırlığı belli şairler ile sınırlı kalmıştır. Buradan yola çıkarak bu eser, yeni Farsça şiire olan ilgi ve merakı canlandırıp çoğaltarak, İran'ın modern dönem şiirini daha yakından tanıtmayı hedeflemektedir.

Eser iki kısımdan oluşmaktadır. "Genel Bir Bakış ve Güldeste" alt başlığından da anlaşıldığı üzere eserin "Giriş" kısmında, İran'da meşrutiyetin ilan edilmesinden İslam Cumhuriyetine ve oradan da günümüze kadarki süreç "Meşrutiyet Süreci", "Pehlevi Dönemi" ve "İslam Cumhuriyeti" şeklinde üçe ayrılarak ele alınmıştır. Sonrasında ise bu dönemlerde şiirde meydana gelen eğilimlere ve şiir biçimlerine değinilmiştir. Bu bölümün sonuna dönemin adının, ünlü şairlerinin, şiir tarzlarının, biçimlerinin ve

* ARŞ. GÖR. EMİNE ZEYTUNLU, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü. E-mail: b.gabar@hotmail.com.

şiiir dilinin yerleştiiirdiği beş sütünndan oluşaan bir tablo eklenmiştir. Bu tablo “Giriş” bölümünde değinilen tüm konuların derli toplu bir özeti halindedir.

“Güldeste (Şiir Güldestesi)” adlı bölümde de “Genel Bir Bakış” kısmında ele alınan yaklaşık yüz elli yıllık dönemin önde gelen temsilcileri sayılabilecek yetmiş şairin özgeçmişleri ve seçilmiş şiirlerinin Türkçeye tercümesi bulunmaktadır. Tercüme edilen şiirler okunduğunda, Hicabi Kırlangıç’ın akademisyenliğin yanı sıra şair kimliği ile de şiir diline hâkim oluşu biz okuyuculara şiirler kendi dilimizde yazılmışçasına bir tat vermektedir. Türkçeleştirilen şiirlerin Farsça isimleri ve şiirlerin alındığı kaynakların künyesi dipnotlarla belirtilmiştir. Ayrıca açıklanması yararlı görülen yerlerde yine dipnotlar aracılığı ile bilgi verilerek okuyucunun dikkati çekilmiştir. Toplam beş yüz doksan sayfadan oluşan eserin sonunda zengin bir kaynakça ve eserde adı geçen şairlerin alfabetik listesi bulunmaktadır.

Büyük bir emeğin ve titiz bir çalışmanın eseri olduğu her sayfasından belli olan bu şiir antolojisi, alanında önemli bir eksikliği gidermekle birlikte kendinden sonraki çalışmalar için de önemli bir örnek teşkil etmektedir. Modern dönem İran şiiri için kaynak bir kitap olarak da değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

Kırlangıç, Hicabi, *Meşrutiyetten Cumhuriyete İran Şiiri (Genel Bir Bakış ve Güldeste)*, Hece Yayınları, Ankara, 2014.